

FØRSTE ÅR MED TEAM DANMARKS STØTTE- KONCEPT 2017-2020

Kvalitativ evaluering med særligt fokus på
fastholdelse og karriereforlængelse

Rasmus K. Storm, Steffen Rask & Ulrik Holskov

Notat / November 2017

**FØRSTE ÅR MED
TEAM DANMARKS
STØTTE-KONCEPT
2017-2020**

Titel

Første år med Team Danmarks støttekoncept 2017-2020

Forfattere

Rasmus K. Storm, Steffen Rask og Ulrik Holskov

Rekvirent

Team Danmark

Layout

Idrættens Analyseinstitut

Udgave

1. udgave, København, november 2017

Pris

Rapporten kan downloades gratis i vidensbanken på www.idan.dk

ISBN

978-87-93375-94-9 (elektronisk)

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Kanonbådsvej 4A

DK-1437 København K

T: +45 3266 1030

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Indledning.....	5
Data og metode	5
Støttekoncept 2017-2020 generelt.....	6
Indsatsområde 1: Bedre rammer og vilkår for atleterne og den sportslige ledelse	8
De økonomiske rammer og øget finansiering.....	8
Nationalt elitesportscenter.....	9
Styrke trænerne og sportschefernes faglige niveau og kompetencer	10
Indsatsområde 2: Innovation og forskning	12
Indsatsområde 3: Langsigtet og sammenhængende talentarbejde	13
Tema: Fastholdelse og karriereforlængelse for atleter med potentiale til verdensklasse	14
Økonomi	15
Anerkendelse fra omverdenen.....	16
Uddannelse, dual-career og samspil med det udenomssportslige	16
Sportslig udvikling og fællesskab i stærkt sportsligt miljø.....	18
Intern anerkendelse og forståelse for den enkelte	18
Sundhed og skader	19
Opsamling.....	20

Indledning

Idrættens Analyseinstitut og Mind the Customer fremlægger hermed resultatet af en omfattende runde kvalitative interview med Team Danmarks interessenter: Landstrænere, sportschefer og atleter.

Rapporten supplerer den årlige kvantitative måling af Team Danmarks støtte- og servicetilbud i forhold til specialforbund og atleter, der er afrapporteret særskilt, og hvortil der i øvrigt henvises.

Idan og Mind the Customer har siden 2013 årligt evalueret Team Danmarks støttesystem med vægt på nærmere aftalte områder, og i år, hvor der er taget hul på et nyt støttekoncept (2017-2020), er fokus på tre specifikke indsatsområder: Bedre rammer for atleterne og den sportslige ledelse, innovation og forskning samt langsigtet og sammenhængende talentarbejde samt et særligt udvalgt tema vedr. fastholdelse og karriereforlængelse af atleter.

Data og metode

Rapportens resultater hviler på tre fokusgruppeinterview samt enkelte telefoninterview med 15 sportschefer og landstrænere fra alle typer af støttede forbund.

Derudover er der udført et enkelt fokusgruppeinterview samt en række telefoninterview med atleter. I alt er der indhentet input fra 15 atleter fordelt på de tre støttekategorier, og data – såvel fra landstrænere og sportschefer samt atleter – er indsamlet i perioden medio oktober til medio november 2017.

Fokusgruppeinterviewene med sportschefer og landstrænere er forløbet som en gennemgang af støttekonceptets tre indsatsområder med særligt fokus på målsætningen om at øge indsatsen for fastholdelse og karriereforlængelse for atleter med potentiale til verdensklasse.

Interviewene med atleter forløb som en drøftelse af deres forhold til Team Danmark, men ligeledes fokuseret i forhold til atleternes holdninger og erfaringer i forhold til det valgte tema.

Rapporten præsenterer først de umiddelbare indtryk som implementeringen og opstarten af det nye støttekoncept (2017-2020) har givet interessenterne. Dernæst fremlægges pointerne inden for de enkelte indsatsområder. Sidst fokuseres på temaet om fastholdelse.

Støttekoncept 2017-2020 generelt

Generelt set er der tilfredshed blandt både sportschefer og landstrænere med det nye støttekoncept. Det er oplevelsen, at Team Danmark i udformning af konceptet har lyttet til forbundenes ønsker og bekymringer i forhold til det tidligere støttekoncept, og på en god måde indfanget relevante indsatsområder.

Støttekonceptet er dog kun ord på skrift, og det er i den praktiske udførelse, at Team Danmarks indsats reelt må bedømmes, mener interessenterne. I den forbindelse fremhæves det, at der de seneste år er opstået et bedre og mere kollegialt arbejdsforhold mellem specialforbundene og Team Danmark.

Det styrkede samarbejde kommer bl.a. til udtryk i en øget fleksibilitet og et bedre samspil imellem parterne, hvor det i højere grad end tidligere opleves, at der tages udgangspunkt i de enkelte forbunds specifikke situationer og ønsker. Den mere fleksible tilgang kommer også til udtryk i den nye masterplan som forbundene samstemmende roser for at være mere fleksibel end tidligere.

At Team Danmark udformer en fleksibel løsning baseret på det enkelte forbunds særskilte situation og problemstillinger er et kardinalpunkt for landstrænerne og sportscheferne. Det er som nævnt et område, der opleves at være blevet bedre, men hvor der stadigvæk er plads til øget fleksibilitet.

Team Danmark opleves nemlig af nogle forbund som lidt firkantet i sine regler. Klassificeringen af atleter i de atletkategorier, der bestemmer deres niveau af støtte, er et område, der optager flere forbund, og det ses som et eksempel på manglende fleksibilitet.

Flere ønsker, at der er mulighed for at vurdere atleternes potentiale og behov mere fleksibelt, så for eksempel kravet om top 8-placeringer bliver modificeret i forhold til konkurrenceniveauet i de specifikke discipliner.

I år ligger der også en underliggende frustration næret af en generelt faldende økonomi, hvor nogle forbund oplever, at de til trods for gode sportslige resultater oplever en stagnering eller ligefrem et fald i tilførte støttekroner.

Det vækker frustration hos nogle forbund, at en betragtelig del af den Team Danmark-baserede støtte knytter sig til særskilte udviklingsprojekter, der skal søges støtte til. I forbundenes optik, så er den daglige drift – og budgettet hertil – det vigtigste, mens udviklingsprojekter opleves som mere sekundært.

Holdningen er, at det kan være svært helhjertet at arbejde med innovative løsninger til sportslig optimering, hvis der samtidig er tvivl om, hvorvidt der er økonomi til lønninger på lidt længere sigt, eller hvis økonomien i det hele taget er stram.

For forbundene er hverdagen, forudsigeligheden og driften det som deres arbejde hviler på - udviklingsprojekter er godt, men også noget, der skal være overskud til.

Blandt atleterne er der generelt stor respekt for og tilfredshed med Team Danmarks arbejde. Oplevelsen er, at det er en organisation, der gør rigtig meget godt for eliteidrætten.

Flere atleter har dog et lidt perifært forhold til Team Danmark, da støtten og kontakten typisk foregår via deres forbund og/eller landstræner/sportschef.

Atleterne er stolte over at være under Team Danmarks vinger og giver udtryk for, at de gerne så flere arrangementer eller andre situationer, hvor de kunne have en mere direkte kontakt med organisationen.

Enkelte atleter efterlyser desuden en bedre introduktion til støttesystemet, når de omfattes, således at de bedre kan forstå deres placering i det og bede om hjælp i forhold til, hvad der er muligt og rimeligt for deres respektive niveau.

Indsatsområde 1: Bedre rammer og vilkår for atleterne og den sportslige ledelse

Formålet med indsatsområde 1 i det aktuelle støttekoncept er at skabe bedre rammer og vilkår for atleterne og den sportslige ledelse i specialforbundene. Ud over målsætningen omkring fastholdelse af atleter er det primært målsætningerne om at øge finansieringen af dansk eliteidræt og etableringen af et nationalt elitesportscenter, der optager sportschefer og landstrænere.

De økonomiske rammer og øget finansiering

Økonomi er et helt centralt område for forbundene, der er meget afhængige af den økonomiske hjælp de får fra Team Danmark til elitearbejdet. Forbundene er opmærksomme på, at de kasser, hvorfra pengene kommer, ikke er udtømmelige, og at de i fællesskab med Team Danmark må udvide indsatsen for, hvordan der skaffes penge.

På trods af de gode sportslige resultater ved OL i Rio er det ifølge trænere og sportschefer dog ikke nemt at hente yderligere finansiering ind, og der er en opmærksomhed på, at det er en udfordring.

Blandt de fleste interessenter spores i den forbindelse den grundindstilling, at de ikke helt ser det som deres kerneopgave at gå ud og skaffe penge på kommercielt lignende vilkår – men noget, som andre må gøre for dem.

På den måde synes der at være en lidt passiv indstilling på området, hvor alle parter forventer, at ansvaret ligger et andet sted. Forbundene håber, at Team Danmark iværksætter noget, mens Team Danmark forventer, at forbundene selv tager initiativ på området.

Midt imellem fremhæves SportOne, der for nogle af landstrænere og sportschefer fremstår som en ret ubestemmelig størrelse.

Enkelte forbund har kontaktet dem, men har erfaret, at de tager sig betalt for eventuelt konsulentarbejde, hvorfor de ikke har ønsket at benytte dem. Nogle forbund har desuden svært ved at bedømme kompetencerne og udbyttet af et evt. samarbejde med Sport-One.

Som et forslag nævnes, at der kunne arbejdes med en form for provisionsløn, hvor Sport-One blev aflønnet med en andel af de penge, de formår at tiltrække til det enkelte forbund.

Verdensklasseatleter med megen eksponering i medierne har nemmere ved selv at indhente sponsorater mv., fordi deres kommercielle værdi fremstår så tydelig, men der er også forbund og atleter under det øverste lag, der på egen hånd formår selv at skaffe penge på kommerciel vis.

Et eksempel herpå er motorsport, der er så bekosteligt, at atleterne fra barnsben lærer, at hvis man vil køre motorløb, så skal man også kunne gebærde sig på den kommercielle bane og skaffe sponsorer. Det giver de enkelte atleter en bevidsthed om den kommercielle

værdi, de repræsenterer, og at det er tvingende nødvendigt at kapitalisere på den, hvis de vil køre motorløb. Det tankesæt synes også at være spredt ud i forbundet, der bl.a. har lavet en erhvervsklub for at skaffe kapital til forbundet. Denne kulturelle forskel til andre forbund er interessant.

Problemstillingen synes at være, at der er stor forskel på, i hvilket omfang forbundene er bevidste om værdien, og hvordan der kapitaliseres på den. En ide fra interessenterne går på, at Team Danmark iværksætter seminarer eller netværksgrupper, hvor forbundene på tværs af hinanden udveksler erfaring og inspiration vedr. sponsorarbejde.

Her vil det også være vigtigt at inddrage specifikke atleter, da opgaven i lige så høj grad synes at hvile på den enkelte atlet. Nogle af de interviewede atleter efterlyser mere hjælp til at opbygge et sponsorpotentiale.

På denne baggrund forekommer det relevant at styrke forbundenes evne til selvstændigt at arbejde med deres kommercielle værdi, og det bør åbent og ærligt diskuteres, hvordan sponsormulighederne øges imellem Team Danmark og forbundene.

Først og fremmest bør ansvaret afklares nærmere, og konkrete initiativer iværksættes.

Nationalt elitesportscenter

Problemstillingen vedrørende visionerne for det nationale elitesportscenter (NEC) synes – ifølge det indsamlede data – at samle sig om de forskellige forbunds forskellige udgangspunkter og træningsbehov.

Atleter, sportschefer og trænere knyttet til træningsfaciliteter omkring Aarhus fortæller, hvordan samspillet med universitet, gode træningsfaciliteter, havet og skovområder gør det til et ideelt sted at træne.

På samme vis har andre forbund tættere relationer til Idrættens Hus i Brøndby og også stærke følelser for, at det skal ligge lige netop dér, mens fx roerne synes, at deres anlæg på Bagsværd Sø fungerer godt.

Holdningen blandt de forbund, der har deres naturlige gang uden for Brøndby, synes at være, at de naturlige stærke miljøer rundt omkring i landet ikke skal ophøre, men derimod styrkes, og at det ikke kan betale sig at bygge ét stort nyt NEC, hvor alle skal samles, da det kan risikere at bryde de velfungerende lokale miljøer op.

Der er samtidig en udpræget frygt for, at pengene bliver benyttet forkert og at budgetterne bliver skåret fra forbundene, for at få råd til det nationale elitesportscenter. Ét forhold er at bygge centret, ét andet er driften af centret, der også kan blive meget dyr.

Et yderligere argument blandt interessenterne er, at der foregår gode samarbejder med universiteterne rundt omkring i landet, og at det er en fordel at være tæt på dem – ikke bare ét

sted. Ved at være tæt på eksisterende universiteter kan universiteternes lokaler også benyttes. Universiteterne er ifølge flere trænere glade for at samarbejde med atleter og stiller gerne lokaler og testcentre til rådighed. Omvendt peger nogle atleter – og landstrænere/sportschefer – på, at det ikke altid er nemt at få afstemt interesserne mellem forskere og atleter. Forskerne har interesseområder, der ikke nødvendigvis rammer atleternes behov.

Tanken om at samle de forskellige aktører, så man på daglig vis kan sparre og udveksle erfaringer, synes flere forbund og atleter lyder spændende. Generelt synes der at være stort udbytte for atleterne ved at mødes på tværs af forbund og udveksle erfaringer, og der er mange muligheder med eksempelvis træningscenter, testfaciliteter, fysioterapeuter, sportspsykologer med videre.

Det fungerer naturligt i Brøndby i dag. Det er dog samtidig erfaringen, at det som virker i dagligdagen er noget som bliver forment i lokalmiljøerne. Fordi der bygges et stort center, er det ikke sikkert, at kulturen følger med – den skal formes – og det tager tid og kræfter.

Derudover er der en frygt for, at de personer, der knyttes til et nationalt elitesportscenter bliver "9-16 eksperter", der kun er tilgængelige i de tidsrum, mens de atleter, der ikke er fuldtidsprofessionelle, stadig ikke kan få fat i dem.

Styrke trænerne og sportschefernes faglige niveau og kompetencer

Ud over problemstillingerne vedr. finansiering og refleksionerne vedr. NEC tegnede der sig også en række drøftelser vedr. trænerne faglige niveau og kompetencer i forbindelse med de kvalitative fokusgruppeinterview.

Både sportschefer, landstrænere og atleter pegede således på, at deres job/elitekarriere bliver anset som en midlertidig livsfase af omverdenen. De mødes til tider med en holdning om, at elitesportskarrieren ikke er særlig vigtig, og de synes ikke at nyde den anseelse de synes de bør have.

I stedet møder især sportschefer, landstrænere og klubtrænere kommentarer som: "*Hvornår skal du have et rigtigt job*" eller "*Hvad skal du i gang med, når du er færdig med det der sport?*".

Reaktionerne udtrykker på et højere niveau den manglende anerkendelse, et job inden for elitesport har i dagligdagen. Fokusgruppeinterviewene giver samtidig det indtryk, at anerkendelse – eller mangel på samme – indvirker kollektivt på gruppen, således at omverdens opfattelse af trænerne også har en virkning på selvfølelsen blandt atleterne. Når atleterne har succes, så har trænerne det også – og omvendt.

Det er ikke kun atleterne, der har overvejelser ift. det videre karriereforløb (se nærmere herom i den tematiske sektion af rapporten). Trænerne er også optaget af, at den løn, der kan tjenes igennem sporten er markant lavere end, hvad der kan tjenes i et andet civil job, ligesom anerkendelsesproblematikken spiller ind. Det kan også have negative konsekvenser i forhold til at fastholde trænerne i sporten.

Der fremstår dermed et vigtigt job i at hjælpe med at holde på trænerne, og udvikle deres karrieremuligheder.

Trænerne gør det ydermere klart, at det er vanskeligt at arbejde halv tid to steder, fordi trænerjobbet stjæler al tiden. Dual-career for trænerne handler derfor ikke så meget om at forene forskellige jobs, men mere om at styrke deres kompetencer undervejs i trænerjobbet, således at de udvikler sig og vil være trygge ved, at de kan komme ud og finde et andet job, når – eller hvis – de engang ikke ønsker at være træner mere.

Interessenterne foreslår derfor en styrket indsats i forhold til elitetræneruddannelsen, hvor ITA-uddannelsen under DIF i dag ikke har den højeste europæiske kategorisering. Det foreslås, at man undersøger mulighederne for at lave et samarbejde med et universitet, der allerede har en stærk idrætsuddannelse, om at tilbyde en elitetræneruddannelse, eventuelt på kandidatniveau, der kunne kvalificere trænerens kompetencer endnu mere i forhold til både udenlandske trænere, men også i forhold til det civile erhvervsliv.

Der kunne eventuelt etableres samarbejder på tværs af de nordiske lande, hvilket kunne øge volumen og øge antallet af ansøgere til uddannelsen. Af eksempler på relevante samarbejdspartnere nævnes Syddansk Universitet (SDU) og Norges idrettshøgskole (NIH). Men også samarbejder med andre uddannelsesinstitutioner, fx på professionsbachelorniveau, kunne overvejes.

Det skal i den sammenhæng nævnes, at Team Danmarks initiativ med at samle sportschefer i netværksgrupper (mellemrumsgupper) bliver rost meget for at vise, hvordan det har betydning at fokusere på uddannelse af trænere og sportschefer.

Indsatsområde 2: Innovation og forskning

Indsatsområde 2 i Team Danmarks støttekoncept handler om at fremme innovation, forskning og udvikling i dansk eliteidræt. Det skal ske ved at skabe samspil mellem forsknings- og udviklingsmiljøer, øge fokus på teknologi og ekspertise samt at sikre en klar rolle- og ansvarsfordeling og styrke samspillet med specialforbund, DIF og elitekommunerne.

Det første mål om at fremme innovation og forskning fremhæves af sportschefer og lands-trænere som ét af de steder, hvor Danmark som et lille land kan få en fordel. Det understre-ges, at tests og præstationsoptimering fungerer for flere forbund, ligesom direkte samarbej-der med universiteter kan sikre god og værdifuld viden. Team Danmarks præstationsana-lytikerne roses for deres arbejde med at skabe kontakt til både universiteter og private virk-somheder, der kan have interesse i at samarbejde med specialforbundene.

Flere sportschefer fremhæver dog, at der i flere specialforbund er andre og mere basale be-hov, der skal dækkes, før man kan fokusere på innovation og implementere ny teknologi. Her ville flere frie økonomiske ressourcer kunne give et større løft end et specifikt innovati-onsprojekt.

Målet om koordinering og videreudvikling af samarbejdet med Team Danmarks partnere ser ifølge sportschefer og landstrænere ud til at fungere optimalt i forhold til DIF, mens der også er en fornemmelse af et bedre samarbejde og fælles forståelse mellem forbundene og Team Danmark.

Der er dog nogle forbund, der giver udtryk for, at de ikke er klar over, hvad de eventuelle muligheder for at få støtte fra DIF er, og hvordan kravene til støtte differentierer sig fra kravene fra Team Danmark.

Indsatsområde 3: Langsigtet og sammenhængende talentarbejde

Det tredje indsatsområde i Team Danmarks støttekoncept fokuserer på at "styrke det langsigtede og sammenhængende talentarbejde" gennem udviklingen af sammenhængende talentstrategier, fastholdelse af atleter og fokus på overgangen fra talent til verdensklasseatlet. De to sidste fokuspunkter diskuteres mere dybdegående i næste afsnit om fastholdelse af atleter med potentiale til verdensklasse.

I forhold til at fortsætte udviklingen af sammenhængende talentstrategier og udvikle samspillet med elitekommunerne og DIF roser sportschefer og landstrænere ATK som en understøttende national strategi. Udfordringen ligger, når atleterne kommer i alderen 18-23 år, hvor de ikke indgår i talentudviklingen, men stadig er et stykke fra at slå igennem som senior/eliteatlet.

Der er en mangel i forhold til at udfordre og videreudvikle netop denne aldersgruppe, hvor atleterne er for gamle til at være talenter, men heller ikke med det samme samles op i et elite-setup. Der er derfor en udfordring i at tiltrække de ældre talenter til elitekraftcentrene. Blandt sportschefer og landstrænere er der en klar opfattelse af, at Team Danmarks fokus i forhold til fastholdelse og karriereforlængelse er på de ældre atleter, mens deres eget fokus i højere grad er på frafaldet i alderen 18-23 år.

I denne alder står atleterne overfor et valg om at satse på en elitekarriere, der i mange tilfælde ikke er slået igennem endnu, eller at tage en uddannelse, der kan sikre et job. Problematikken er dog i mange tilfælde den samme som for de ældre atleter.

For det første er det en gruppe, der mangler økonomi og har svært ved at se en hverdag, der kan hænge sammen økonomisk med en elitekarriere. Dette forstærkes især af politiske beslutninger om fremdriftsreformer og strammere krav til studieforlængelse, der sætter yderligere pres på atleternes hverdag og i flere tilfælde får lovende talenter til at vælge eliteidrætten fra. Atleter i en række sportsgrene med krav om stor træningsbelastning påpeger, at "det er umuligt både at vinde medaljer og studere på fuld tid".

Under fokusgruppeinterviewene med landstrænere og sportschefer var der tilfredshed med, at talentprogrammet er blevet lukket, da det har givet mere fleksibilitet i forhold til aldersgruppen. Tiltag som ATK og Talenthuset roses også, men alligevel føler forbundene, at det er svært at nå ud i de mindre klubber med den nødvendige viden om talentudvikling.

Mange trænere oplever, at atleterne fra mindre klubber skal "uddannes" eller "omskoles", når de kommer til et elitehold/kraftcenter, fordi de netop mangler kendskab til basale principper, der udvikles med eksempelvis ATK.

Der er altså tale om gode initiativer og strategier, men der mangler stadig en del i forhold til at implementere strategierne i de lokale klubber og miljøer.

Tema: Fastholdelse og karriereforlængelse for atleter med potentiale til verdensklasse

Den kvalitative del af årets brugerundersøgelse sætter denne gang særligt fokus på begrebet fastholdelse, og der er på denne baggrund - i forbindelse med indsamlingen af data - identificeret en række forhold, der fremtræder særligt vigtige med henblik på at fastholde atleter med potentiale til verdensklasse eller fremtidige resultater.

De forskellige forhold indvirker på hinanden og præger atleten igennem karrieren. Det skal pointeres, at de gennemførte interview samtidig peger på, at de årsager og mekanismer, der motiverer den enkelte atlet til at stoppe eller holde ved, både er strukturelle og person- og sportsgrensafhængige. Det gør det vanskeligt at udforme en enkel formel for, hvordan man sikrer fastholdelse af atleter i elitekarrieren.

I alle situationer forekommer det imidlertid vigtigt, at (lands-)trænere og sportschefer har en tæt kontakt med deres atleter og en vis føling med deres personlige situation. Faktisk peger en del af de interviewede atleter på, at langt det meste ved det nuværende system fungerer godt, men at der måske kunne have været lidt mere hjælp fra de nære trænere eller ledere, der kunne have gjort en forskel på til- og fravalg.

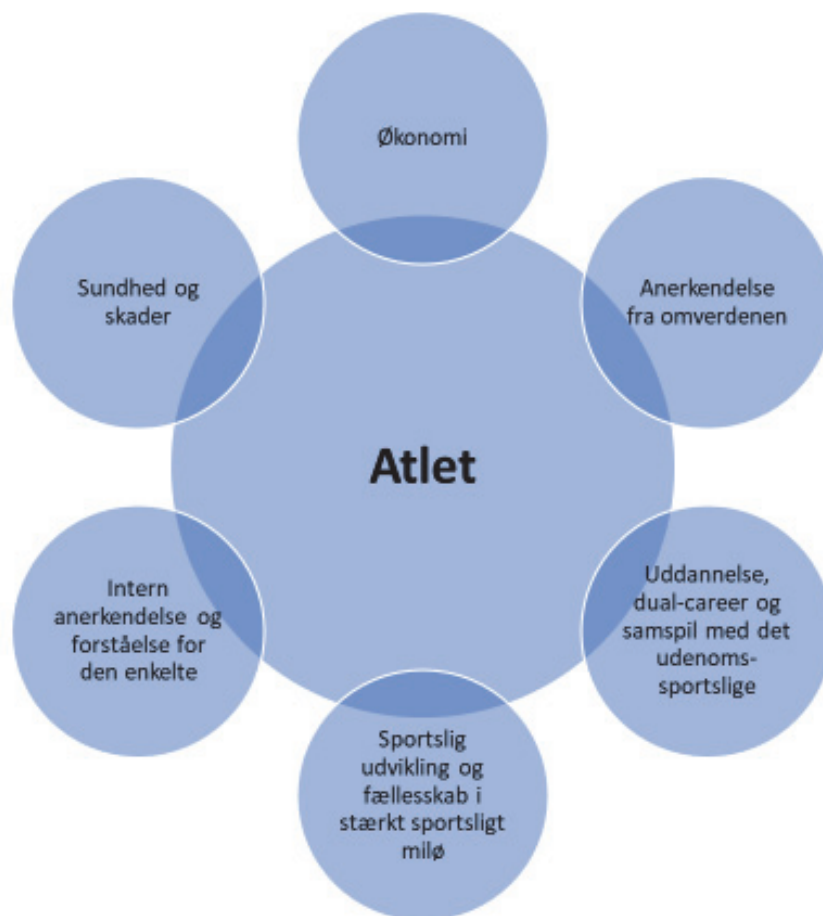
Nedenfor præsenteres dog en model, som søger at belyse de overordnede faktorer, der på baggrund af de kvalitative interviews fremhæves som særligt vigtige for fastholdelse og forlængelse af elitekarrieren.

Modellen er ikke nødvendigvis udtømmende for alle problemstillinger, der møder danske eliteatleter, men er en sammenfatning af de primære forhold, der er trådt frem i forbindelse med de interview, der er foretaget.

Som det fremgår, står atleten i midten af figuren med relationer til en række faktorer, der alle spiller en rolle i atletens overvejelser om karrierestop eller -forlængelse. Udover at have en effekt på atletens hverdag og karriere spiller de fleste faktorer også sammen og afhænger og påvirker hinanden.

I de efterfølgende afsnit gennemgås modellens indhold punkt for punkt, og afsluttende opstilles nogle konkrete anbefalinger til, hvordan det danske elitesportssystem kan bidrage til mere fastholdelse og karriereforlængelse for de danske eliteatleter.

Figur 1: Faktorer for fastholdelse

Økonomi

Økonomien er en begrænsende faktor i sportsgrene med lav kommercialiseringsgrad og få eller ingen pengepræmier, men også blandt subeliten i de mere kommercielle sportsgrene.

I takt med, at atleterne bliver ældre vokser behovet for en sundere økonomi også. Efterhånden som atleternes jævnaldrende får jobs og højere lønninger stiger forskellene blandt dem og atleterne i forhold til tidligere, hvor begge grupper i de fleste tilfælde var på SU. Forskellen medvirker til, at atleterne overvejer deres videre vej.

Atleten har måske også fået kæreste og livsfasen med overvejelser om familie og børn begynder typisk at trænge sig på. Her oplever flere af de interviewede atleter, at det kan være tilløkkende med en civil karriere, hvor det er muligt at tjene flere penge og have en levestandard, der er højere end den, der er mulig som atlet.

Der er derfor et stort ønske om, at Team Danmark, som man har skrevet ind i støttekonceptet, formår at udvide mulighederne for SU til atleter. Ved at udvide mulighederne for forlængelse af studierne og samtidig garantere SU gennem hele den forlængede uddannelse

vil der kunne sikres mulighed for større fokus på at dyrke sporten under studier og uddannelse. Det bemærkes blandt andet af atleterne, at det kan være svært at kombinere sport og uddannelse i de nuværende rammer, hvor det er begrænset, hvor langt studiet kan strækkes. En mindre studiebelastning og et sikret økonomisk fundament i form af flere SU-klip vil således styrke den sportslige dedikation, samtidig med at kravet om økonomisk sikring kan udskydes til senere i karrieren.

Nogle atleter har i forbindelse med de kvalitative interview forklaret, at de ikke har råd til *ikke* at studere, da de er fuldstændige afhængige af at kunne få SU. Derfor forsøger de så vidt muligt at forlænge uddannelsen, da SU'en er nødvendig for deres elitesportskarriere.

Ser atleterne rundt på deres konkurrenter i andre lande, oplever de, at flere af dem er en form for statsansatte eliteidrætsudøvere med job i politiet, militæret eller lign. På den måde dækkes atleternes privatøkonomi uden, at pengene trækkes direkte fra puljerne til eliteidræt. Denne tilgang kunne være en mulighed for Team Danmark at forsøge at adoptere og dermed få adgang til alternative midler.

Anerkendelse fra omverdenen

Den anden faktor, der påvirker atleternes til- og fravalg i forhold til elitekarriere handler om anerkendelse fra omverdenen. Det er tydeligt, at spørgsmålet om anerkendelse står stærkt i de interviewede atlethers overvejelser vedr. den fremtidige elitekarriere.

Den disciplinerende træning og det hårde liv som udøver skal give mening, og hvis omverdenen ikke i tilstrækkelig grad anerkender indsatsen, kan det virke negativt ind på motivationen til at holde ved.

Ovenfor påpegede vi, at en måde at styrke følelsen af anerkendelse på tværs af landstrænere og atleter kunne være at løfte træneruddannelsen og eksempelvis skabe en bachelortræneruddannelse, fx på tværs af de nordiske lande.

Et andet tiltag kunne være at iværksætte tiltag, der hjælper til at tydeliggøre de stærke kompetencer, de bringer med sig som atleter, som eksempelvis vilje og struktur i deres arbejde og hverdag, for at kunne konkurrere på eliteniveau.

Arbejdet med at synliggøre atletens kommercielle værdi og selvforståelse kunne også gavne anerkendelsen udadtil og måske gøre det nemmere at skabe kontakt til erhvervslivet, både med henblik på kommercielle aftaler, men også med henblik på kommende jobmuligheder.

Uddannelse, dual-career og samspil med det udenomssportslige

At udøve sin sport på højeste niveau med alt hvad det kræver er ofte sammenligneligt med et fuldtidsjob, så job eller fuldtidsstudie ved siden af sporten kan være vanskeligt at overkomme.

Der er naturligvis en bevidsthed om, at der er grænser for, hvor meget støttesystemet kan gøre, men der er dog mulighed for at samarbejde endnu tættere med uddannelsesinstitutionerne, således at de enkelte atleter får bedre muligheder for at løse konflikter mellem uddannelsernes krav og en hverdag med eliteidræt.

I flere omgange fremhæves Aarhus Universitet som det gode eksempel på, at et tæt samspil mellem uddannelsesinstitutionen og Team Danmark eller enkelte forbund kan fungere uden problemer og med værdi for begge, da universitetet også kan promovere sig på de gode muligheder. Omvendt peges der på Københavns Universitet og DTU som institutioner, hvor det er vanskeligere at være eliteatlet i kombination med uddannelse.

Der er således et potentiale i at skabe en bevidsthed både politisk og på uddannelsesinstitutionerne om, at der er en værdi i at have eliteatleter, og at det er nødvendigt med fleksibilitet og dispensationer fra de gængse krav. I mødet med uddannelsesinstitutionerne vil forbundene have større gennemslagskraft, hvis Team Danmark og en politiske velvilje er med i ryggen til at legitimere atleternes særlige krav. Det er der allerede, men indsatsen i forhold til nogle uddannelsesinstitutioner kan styrkes.

For atleterne synes der at være en fordel i at trække uddannelsen ud, så der er mere overskud til sporten. Under studiet foregår en del af finansieringen via SU, hvilket er en økonomisk lettelse. Det er samtidig, som om studiet giver en form for mental lettelse, struktur og retning på hverdagen.

Når studiet er færdigt rejser der sig dog ofte en række spørgsmål om, hvordan sport og evt. arbejde skal forenes, om det skal være elitesport på fuldtid eller en anden løsning. Der er naturligvis store individuelle forskelle, men det er vigtigt at være opmærksom på, at det kan være en svær situation for atleten, der sætter tanker om til- og fravalg i gang.

Ved at tydeliggøre atleternes kompetencer over for erhvervslivet kan der skabes interesse imellem parterne. Det er vigtigt at få afklaret hvordan atleten ser sin fremtidige placering på arbejdsmarkedet. Her kan sportsmanageren spille en væsentlig rolle som brobygger til erhvervslivet, anfører nogle af atleterne som eksempel.

En vej er gennem virksomheder, der i forvejen har involveret sig som sponsorer eller andet i specifikke sportsgrene, og som har blik for værdien i måske også at knytte sig til enkelte sportsudøvere.

For atleten kan kontakter til erhvervslivet være meget værdifulde, da det ofte er via det personlige netværk, at fremtidige jobs skabes. Som tidligere nævnt har den enkelte atlet også en kommerciel værdi, som det er nødvendigt at arbejde med at få bevidstgjort, hvis det ikke fremstår tydeligt for den enkelte.

Desuden er indtrykket fra interviewene, at det typisk er i forbindelse med overgangssituationer i livet, at udøverne tager deres elitekarriere op til revision.

Her kunne nogle strukturelle indsatser godt hjælpe. Overgangen fra gymnasiet til universitetet er fx vanskelig, og bedre oplysning vedr. den hjælp, man kan få, ville formentlig øge sandsynligheden for, at atleterne holder ved længere.

Sportslig udvikling og fællesskab i stærkt sportsligt miljø

Ofte er atleterne knyttet til et træningsmiljø, der inspirer og udvikler dem som atleter – og ikke mindst skaber rammerne for kontinuitet, fokus og struktur i deres træning. Med de mange timer, der dedikeres til sporten, danner miljøerne typisk også rammerne for vigtige kammeratskaber, anfører atleterne. Miljøerne er derfor afgørende for at fastholde dem i deres sport, og det er vigtigt, at støttesystemet indtænker, hvordan det kan hjælpe med at nære og styrke miljøerne, så de fortsat kan løfte atleterne.

Den sportslige udvikling foregår typisk både på et individuelt og kollektivt niveau – selvfølgelig afhængigt af sportsgren, men selv i de individuelle sportsgrene er sportsfællesskaberne helt afgørende for motivation og struktur i hverdagen.

De sportslige miljøer er spredt ud over landet, og for en række atleter er det svært at forestille sig, hvordan de skal forlade deres vante miljøer. For de bedste atleter bliver miljøerne dog ikke nok i sig selv, og udenlandsrejser med træningsophold sammen med internationale atleter bliver ofte en del af måden, hvorpå inspiration og sportslig udvikling suppleres.

Atleterne fortæller om, hvordan deres karriere ofte foregår i steps, hvor de starter med at træne i deres lokalmiljø, vokser ud af det og kommer videre til et mere etableret og professionelt miljø, der giver ny inspiration og rammer om træningen. Flere atleter nævner, at et inspirerende træningsmiljø er en væsentlig faktor for, at de er nået så langt, som de er – og at et ikke inspirerende sportsmiljø godt kunne have foranlediget, at de havde stoppet deres karriere tidligere.

Intern anerkendelse og forståelse for den enkelte

Drømmen om at vinde specifikke turneringer og indfri specifikke sportslige mål er ofte en vigtig faktor i atleternes motivation for at fortsætte deres karriere. Det kunne fx være ambitionen om at komme med til OL og klare sig godt der, komme på landsholdet eller lign. De sportslige mål virker som pejlemærke, der giver energi og retning.

På den måde kan der efter en stor turnering eller et stort mesterskab opstå en form for vakuum, hvor atleten tager sin karriere op til revision og overvejer om der stadigvæk er den fornødne energi i posen til at fortsætte. Her er spørgsmålet, om det giver mening for atleten at fortsætte, og der er typisk en række personlige forhold, der bringes i spil, så det er vigtigt, at træneren og personer tæt på atleten lytter og forstå den enkelte atlets situation.

I interviewene med sportschefer og landstrænere udtrykker de stor forståelse for og opmærksomhed på denne problematik, hvor nogle forsøger at give udøverne en smule fred, mens andre sørger for at være i tæt kontakt med atleterne.

Alligevel pointerer flere atleter i forbindelse med de kvalitative interviews, at de ikke føler den rette forståelse fra (lands-)trænere og sportschefer i netop denne periode. De interviewede ønsker sig alle en form for evaluering og samtale om den kommende periode, men føler i stedet, at de er blevet mødt af ledere og delvist også et specialforbund, der selv har brug for en pause oven på et OL eller et stort mesterskab – eller måske endnu ikke er klar over retningen frem mod det kommende OL eller et mesterskab.

Det er desuden indtrykket fra interviewene med atleterne, at der er forskelle på, hvordan mænd/kvinder hhv. drenge/piger reflekterer over spørgsmålet om til- og fravalg. Det kommer til udtryk ved, at pigerne/kvinderne synes mere opmærksomme på at præstere både civilt og sportslig, end drengene/mænd er.

Fx ekspliciterer en af de interviewede mandlige atleter, at det for vedkommende aldrig har været et spørgsmål om at vælge sporten fra. Uddannelse eller job kan man få senere – og det gælder også underforstået andre ting som fx familie eller børn.

Den tilgang er ikke udtalt blandt de kvindelige respondenter, der i langt højere grad synes at ville leve op til normer på begge fronter – både i forhold til sporten og 'det almindelige liv'. Det har klart en indvirkning på deres overvejelser vedr. til- og frafald, da de egentlig ikke bryder sig om at gå på kompromis med det ene eller andet (hvilket dog også gælder nogle af mændene).

I de tilfælde, hvor overvejelserne har en negativ effekt vedr. tilvalg af elitekarriere, er det set i et resultatperspektiv ærgerligt, og det er værd at overveje, hvordan man kan vejlede og støtte atleterne til at få hold på de overvejelser.

En kvindelig atlet roser den sportspsykologiske indsats i den henseende, mens en anden advarer mod, at man opbygger et falsk indtryk af, at man i det danske system kan opnå det hele på én gang.

Det er ikke muligt, anfører vedkommende, og det kan en tættere vejledning måske hjælpe med at gøre acceptabelt for de mest ambitiøse med meget høje ambitioner om at kunne køre såvel en sportslig som civil karriere parallelt, hvilket kunne styrke sandsynligheden for fastholdelse.

Sundhed og skader

Når atleterne oplever skadespauser, kan det være hårdt at kæmpe sig tilbage, og hvis motivationen i forvejen er lav, bliver det måske den udløsende faktor for et karrierestop. Det peger flere af de interviewede atleter på. Dels har de selv haft de overvejelser i forbindelse med skader, dels giver de eksempler på atleter fra deres egen sportsgren, der er stoppet den målrettede træning pga. skader og udsigten til den lange vej tilbage til topniveauet.

Om kroppen holder længe til eliteidræt handler også om, hvornår de pågældende atleter reelt er startet med at træne på eliteniveau. Nogle atleter bryder tidligt igennem eller begynder at deltage i internationale stævner i en tidlig alder. Derved kan karrieren allerede

midt i tyverne have været op til ti år, og det er oplevelsen, at nogle begynder at miste motivationen eller føler sig mætte i en relativt tidlig alder.

Omvendt har andre, hvis karriere er startet senere eller hvis gennembrud er sket i en sen alder, en anden motivation til at fortsætte i en senere alder, i og med at de ikke har haft de samme oplevelser i tidligt.

Det er som sådan ikke en problematik elitesystemet helt kan afhjælpe, men det stiller spørgsmålet, om en tidlig elitesatsning i sidste ende kan være medvirkende årsag til, at atleter stopper karrieren for tidligt, og nærmere drøftelser om denne problematik kunne baseret på interviewmaterialet være relevante.

Kroppen er atletens redskab, og der er en generel bevidsthed om, at et liv som atlet slider på kroppen. Der er selvfølgelig stor forskel på sportsgrene, og hvilken indvirken de har, men afgørende er det, at hvis kroppen siger stop, så er det også stop for karrieren.

Der er generel stor ros til Team Danmark for deres store fysiologiske og psykologiske kompetencer og ikke mindst deres støtte med eksperter på området, der har hjulpet mange atleter gennem årene, ofte med hurtig akut indsats. Det er en stor hjælp for atleterne, at de på den måde kan få hurtig, akut og kompetent behandling – og den opleves som vigtig at kunne levere. Også af hensyn til fastholdelse.

Opsamling

Som det fremgår af ovenstående gennemgang, spiller en række forskellige faktorer ind på atleternes overvejelser om karriere og livet efter sporten. De enkelte faktorer spiller ind på fastholdelsen på forskellige niveauer og kombinationen af forholdene, eller manglen på samme, kan udgøre en slags tipping-point.

Den tid og de kræfter, der lægges i sporten gøres op, og når det man som atlet går glip af ” på den anden side” (familieliv, karriere, venner mv.) ikke står mål med det sportslige udbytte, så udløser det ofte et stop.

Den helt centrale og mest diskuterede faktor for fastholdelse er den økonomiske. Det er interessant af både atleter, sportschefer og landstrænere, at det er nødvendigt at arbejde for at udvide mulighederne for at forlænge uddannelserne, finde job og bedre de økonomiske forhold i det hele taget.

Ved at sikre SU-berettigelse i længere tid kan en basal økonomisk sikring sikres for de atleter, hvis karrierer er baseret på SU'en som primær indtægtskilde. Det er et sted at fokusere, men der kan være andre måder at gå til problemstillingen på.

En anden faktor, der fokuserer på den eksterne anerkendelse, er samspillet mellem elitesportskarriere og hverdagslivet udenom, der for mange atleter handler om uddannelse.

Derfor går anbefalingerne her på at styrke samarbejdet med universiteterne og uddannelsesinstitutionerne, så atleterne skal bruge mindre tid og kræfter på at tage de bureaukratiske kampe omkring planlægning af uddannelse, der fjerner fokus fra elitesporten.

Et yderligere centralt aspekt ligger i at kvalificere atleternes kompetencer og styrker over for erhvervslivet, således at atleterne præsenteres som værdifulde i det civile erhvervsliv.

De sidste faktorer, der fokuserer på intern anerkendelse og skader, handler i høj grad om samspillet mellem atleter og forbund og den dialog, der er nødvendig i situationer, hvor atleterne skal finde ny motivation og mening med elitesportskarrieren.

Det handler om at forstå den enkelte atlets særlige behov. På skadesdelen støtter Team Danmark godt op med en række specialister, der har stor betydning for atleterne, og fastholdes denne opmærksomhed i for atleten sårbare situationer, kan det betyde bedre fastholdelse.

En samlet opmærksomhed på især økonomiske forhold, overgangsfaser og situationer, hvor atleterne er sårbare, synes derfor – på denne baggrund - essentiel.